ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ “ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΘΕΛΗΣΗΣ” (του Γιάννη Ζήση)

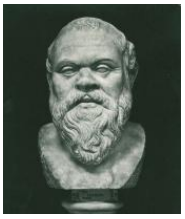

Η ευθύνη της θέλησης και η ίδια η θέληση είναι ένα μείζον ζητούμενο στην εποχή μας και ήταν πάντα ένα ζητούμενο, όχι όμως όπως στην σημερινή κλίμακα. Η θέληση ήταν και είναι ένα θεμελιώδες υπόβαθρο και ένας πνευματικός ορίζοντας, μια πνευματική ολότητα και δυναμική στην εξέλιξη του κόσμου. Εκφράζει την Λογοική δυναμική δημιουργικά, αφαιρετικά και συνεκτικά και συνθετικά.

Πάνω στον όρο θέληση ή Βούληση πρέπει να γίνουν διευκρινίσεις γιατί υπάρχουν συνωνυμίες ή εννοιολογικές συνάφειες όπως με την Πρόθεση, με το Κίνητρο, την Επιθυμία, την Έφεση, την Επίκληση, την Παρόρμηση, τον Σκοπό, το Σχέδιο και το Νόημα. Η θέληση επίσης έχει συνάφειες με την Ελευθερία και με την Ευθύνη. Η θέληση είναι η βάση για να προσεγγίσουμε ιδιότητες, όψεις και αρχές και για να αναδείξουμε μια νέα εσωτερική και πολιτισμική συστημική δυναμική.

Πρέπει να σημειώσουμε όμως ότι πάνω στο ζήτημα της θέλησης και των συναφειών της έχουν κυριολεκτικά καταθέσει τον στοχασμό τους μεγάλοι στοχαστές και δημιουργικοί εργάτες της ανθρωπότητας όπως ο Καρτέσιος, [1] ο Σπινόζα,[2] ο Σοπενχάουερ, [3] ο Σέλλινγκ, [4] και πολλοί άλλοι και δεν μπορούμε -και δεν πρέπει- να είμαστε αβασάνιστοι στην προσέγγιση του ζητήματος και στις συνάφειές του.

Για παράδειγμα θα βλέπουμε -στην διεκπεραίωση αυτού του θέματος- ποιες είναι οι διαφοροποιήσεις και ποια η σημαντικότητά τους στην εποχή μας και στην δυναμική των πραγμάτων μεταξύ του Καρτέσιου και του Σπινόζα. Στην πορεία αυτού του θέματος θα συμπεριλάβουμε τον κλασικό στοχασμό της αρχαιότητας -τόσο μετά τον Σωκράτη με το «ουδείς εκών κακός» [5] που ανέδειξε τη σχέση βούλησης και ηθικής και αυτογνωσίας όσο και πριν από αυτόν- τόσο την Ανατολή όσο και την Δύση έως τους σύγχρονους στοχαστές.

Θα προσεγγίσουμε λοιπόν όλο τον κλασικό στοχασμό για αυτή την ιδιότητα, την αρχαία άποψη και σοφία που αναδεικνύει την συνολική και την εξατομικευμένη δυναμική και που είναι τόσο θεμελιώδης για την πορεία του πολιτισμού, για την λήψη των αποφάσεων όπως και για την αναγνώριση της υπόστασης και της υπερβατικότητας του πνεύματος, στον άνθρωπο και στον κόσμο ή για την πνευματική προοπτική σε όλο το φάσμα, σε όλους τους τομείς, από την πολιτική, την θρησκεία, την οικονομία ως τις ανθρώπινες σχέσεις.

Το ζήτημα της θέλησης είναι ιδιαίτερα κρίσιμο και καταλυτικό για το μέλλον. Πάνω σε αυτό θα εστιάσουμε και θα επιχειρήσουμε να το αναδείξουμε και στο πεδίο της πράξης, στο πεδίο της μετουσιωτικής διεργασίας με την σημαντικότητα και τον τρόπο με τον οποίο μπορούμε να δουλέψουμε, την μέθοδο για την επίτευξή της και για την ισόρροπη δυναμική της.

Ας μην ξεχνάμε ότι πάνω σε αυτό το πεδίο έχουν γίνει μια σειρά μεγάλων στρεβλώσεων. Αυτές τις στρεβλώσεις εντοπίζει -στην ελλειμματικότητα της νόησης ή του νου ως προς την θέληση- ο Καρτέσιος.[6] Στην παγκόσμια ιστορία αυτές οι στρεβλώσεις εκφράστηκαν μέσω δυναμικών προσωπικοτήτων με συνειδησιακή ελλειμματικότητα παρά την δυναμική τους δράση.

Εξάλλου η Πλατωνική παιδεία και εκπαίδευση [7] απέβλεπαν στο να εξισορροπήσουν αυτές τις όψεις ώστε να μπορούν να εκφράσουν το αγαθό, το ωραίο και το αληθινό.

Αναφορές

[1] Ντεκάρτ (Καρτέσιος) Ρενέ, 2009, Στοχασμοί περί της πρώτης φιλοσοφίας, εκδόσεις ΕΚΚΡΕΜΕΣ

[2] Σπινόζα Μπαρούχ, 2007, Ηθική, εκδόσεις ΔΩΔΩΝΗ

[3] Σοπενάουερ Άρθρουρ, Ο κόσμος ως παράσταση και ως βούληση, εκδόσεις ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΔΗ

[4] Σέλλινγκ Φρειδερίκος, 1997, *Έρευνες για την ουσία της ανθρώπινης ελευθερίας*, εκδόσεις ΙΝΔΙΚΤΟΣ

[5] «*Φράση του Σωκράτη, με την οποία εκδηλώνεται η πεποίθηση ότι κανένας άνθρωπος δεν πράττει το κακό με τη θέλησή του, υπό την έννοια ότι κανείς ενώ γνωρίζει ότι κάτι είναι κακό δεν το πράττει. Αν, κατά τον Σωκράτη, πράττουμε το κακό, είναι διότι εκείνη τη στιγμή πιστεύουμε πως κάνουμε κάτι το αγαθό. Πώς λοιπόν κάποιος μπορεί να σταματήσει να πράττει το κακό; Τι είναι αυτό που θα τον οδηγήσει στην επιλογή του καλού; Ο Σωκράτης υποστήριζε ότι μόνο με τη γνώση του πραγματικά καλού και του πραγματικά κακού (άποψη που συνδέεται με την ιδέα της ύπαρξης μιας αντικειμενικής αλήθειας) μπορεί να αποφεύγει κανείς το κακό, αναγνωρίζοντας τη γνώση αυτή ως αρετή. Βέβαια στον ισχυρισμό αυτό του Σωκράτη μπορούμε να αντιπαραθέσουμε παραδείγματα ανθρώπων που ενώ γνώριζαν πως αυτό που έπρατταν ήταν κακό, το έπρατταν. Κατα τον Ιμμάνουελ Καντ, το αν θα πράξει ο άνθρωπος το καλό ή το κακό δεν εξαρτάται απο τη γνώση του καλού και του κακού αλλά από τη βούληση του να πράξει το καλό για να αποφύγει το κακό*». http://el.wikipedia.org

[6] Ντεκάρτ (Καρτέσιος) Ρενέ, 2008, Οι αρχές της φιλοσοφίας, εκδόσεις ΔΡΟΜΩΝ

[7] Πλάτων, 2009, Πολιτεία ή περί δικαίου πολιτικός, εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ

Πλάτων, 1992, Νόμοι, εκδόσεις ΚΑΚΤΟΣ

Γιάννης Ζήσης, Συγγραφέας

Μέλος της γραμματείας της ΜΚΟ Σόλων

ioanzisis@solon.org.gr

20 Σεπτεμβρίου 2010